

SPORITELNY

MRTVÉ KAPITÁLKY SBÍRAJÍ, ABY K PRÁCI A OBŽIVĚ OBRÁTĚNY BYLY.

4. Mezi blahomyslnými občany nebude snad nikoho, který by o užitečnosti spořitelen pochyboval, an takovýchto ústavů výborné následky ve městech velkých pozorovati může. Banky, spořitelny, úvěrné kasy (záložny), jsou znamenité ústavy, jenž dobré příležitosti poskytují, by se malé kapitály, sumičky peněz, sbíhající jednotily a k velkým závodům, dílům velmi prospěšně dělnými průmyslníky obrátěny byly. Takové ústavy, jako: banky, spořitelny, záložné kasy, úvěrné jednoty, a j. jsou s to, z mála začínající, obyvatelstvo ku střídmosti, střízlivosti, spořivosti, pracovitosti, mohovitosti pěkně naváděti a tak ho v malých podílech k účastenství na velkém užitečném podniku aneb závodu zbuzovati. Tento spolkový finanční rozum mezi rakouskými Slovany a v Juhoslovanstvu za Savou velmi málo se posud jevil, a dlužno bylo jednotlivci ponechávati, aby podnikal věci, jež obecné blaho, pohodlí, obecné bezpečí požadovalo. A tak hromadě malých kapitálů, ježto na slovan-ských zemích co mrtvina zakopány ležejí, vykazují se v národním hospodárstvu co velké ztráty a škody, any-by sebírány, mocnou peněžitou vydaly sílu, která by velikánským závodům a průmyslu výborně sloužíc, majetnost národní velmi rozmnožila.

5. Nesmíme sobě tajiti, že ve společenském živobytu mezi rakouskými Slovany, a dále na slovanském jihu v ohledu tom velké temno mysle zachmuřuje, jež by vhodná (praktická) literatura úsilno a po-učlivě jasniti měla. U nás pošetilé smýšlení se obyčejně jevílo, kde o velkém díle obecného dobra jednáno bylo: jako: pravidelniti řeku, most přes řeku, silnici stavěti atd., že naši občané na stát vezdy okazovali, jakoby on jedině o to pečovati měl, aby taková blahoploďná díla znikaly. Takovým-to smýšlením, takovouto nevědomostí, netečností občanů dvojí ztráta posud se vykazovala: že stát draho stavěl a zpravoval, pak že občané na veřejných dílech a závodech, ježto by veškeré obyvatelstvo užitkem svým zajímati měly, finančního podílu nebrali a na užitku jejich se neúčastnili. A to je hlavní příčinou, proč naše Rakousko a jeho německá vláda až dosud umělým praktickým cizým kapitalistům, jednotám, spolkům k nám přišedším, příznivou a milostivou se prokazovala, dobrých výsad k jich závodům udělivši. Tato u nás mezi občany a státem projevená nezájemnosť, netečnost, finanční nevědomost, nejlépe by poučlivou literaturou a spořitelny odstraněna byla. Jen finanční ostrovtip a průmyslná počítavost dva činitely (faktory) ku závodům a obchodu pilně hledati a obracetí bude; míním totiž akciemi (účasti-

nami), spořitelny*) sebraný kapitál, a praktičnými školami zbystřený rozum.

6. Nejdrahocennější kapitál, jenž největšího zúžitkování a nejvyšší valnosti (hodnoty) schopen jest a vezdy bude: zbystřený rozum a jeho neocenitelný nástroj, obratná ruka. Ale bez kapitálu, bez peněz velká díla utvořiti nelze.

Poznam. Zmíněno zde o kapitále. Kapitál či jistina za našeho průmyslového věku a jeho živnostnické svobody je důležitou silou a hýbadlem blahobytu. Kapitál je soujem (ouhrnek) zhotovené práce. Prapůvodní kapitál neboli pravá jistina, je duchovní síla rozumného člověka, jejížto pomocí on všechny věci, jež mu příroda dává, v užitečné výrobky přeměňuje, jakési hodnoty jim dodává. Základ, tvořivá moc a síla všeho toho u člověka je duch, tato jiskra Boží. Duch lidský vědomostmi obohacený, zkušenostmi zbystřený je prapůvodní kapitál, neviditelná jistina. A to moc ta, která práci zvedá, to je kapitál, který obsáhá a vytváří vše ostatní; v něm je stálý základ, živý zdroj vši valnosti a veškerého bohatstva. Veškeré síly ve přírodě, jako veškeré síly tělesné průmyslného člověka, jsou toliko nástroji této divotvorné síly, která vše ostatní ovládá k užítku a pohodlí obrací. Školami praktičnými zbystřený duch národní — to pravá jistina.

---

*) Nařízení ministerstva vnitra r. 1853 vydané, vyzývá politické úřady říše, aby rozhodně k tomu působily, by hojně zakládány byly zemské spořitelny. R. 1844 vydaná pravidla pro spořitelny dovolovala obcím, aby si pod zákonnými formami zakládaly spořitelny. Pravidel těchto nebylo mi lze dostati, ač

7. Důvody, proč k tomu radím, aby na církevních kollaturách čili po farských okresech spořitelny zakládány byly, jsou následné:

a. Mrtvé sumičky peněz semotam ukryté, scházely by se jako včely do oulu, velký a dělný kapitál skládající. A to je důležité v národním hospodárstvu, ježto ku všeobecnéj zámožnosti napomáhati má.

b. Spořitelna kollaturní stala by se každému kollaturníku, zvláště čeledínům, služkám, nádeníkům, tovaryšům a jiným dělníkům po službách Božích snadno přístupnou, nikdo by schválnou cestou dražého času k práci neztrácel. Zletilí sirotkové dostavše ze sirotčí kasy svoje peníze a nevědouce jimi těžiti, též by je do kollaturní spořitelny rádi ukládali, až by se jim něco vhodného naskytlo.

c. Kapitál potřebující občané, snáze by si ho, bez oklík a ztráty času, mohli vypůjčovati, úroky vypláceti, a také po dílech vypůjčený kapitál spláceti, aby sobě opatrnou spořivostí z dluhů rychleji a snáze pomáhali.

d. Orba, řemesla, hospodárský průmysl dostaly by lacinější kapitál na zálohy ke svým opravám, kdežto jim výnosnější průmysl fabričný všechny peníze stahují, kapitál zdražuje, t. j. jsou nutěni velké úroky z kapitálu dávat.

---

jsem se po nich sháněl! Nechať někdo u pramenů sedě, dobrotivě doplní, čeho se tu nedostává.

e. Půjčený kapitál větší jistoty by docházel, poně*) se kollaturníci dobře znají a hospodářské neduhy, mravní vady, slabá hypoteka (jistota), špatný úvěr (kredit) tak snadno mezi známými utajeny býti nemohou.

f. Vše toho pohodlná vhodnost (praktičnost) nevyhnutelně žádá. Hlavní spořitelny po vládních městech v korunních zemích jsou výborné ústavy, ale jen pro obyvatelstvo velkých měst vhodné; při velkém návalu mnoho času tam lidé, čekajíce a tlačíce se, promeškají. Po krajích na venkově ale také lid dělný dobročinných ústavů potřebuje. Blahodějně ústavy jsou lákadla ku ctnosti, ježto od kořalečného pití, od nestřídmosti a všelikej prostopášnosti odvádějí.

Poznam. Naši milí spoluobčané Srbové na srbskej vojvodině po dolních Uhrách okresné spořitelny zakládají. Bůh jim žehnej! Německá města u nás také spořitelny pilně zakládají. Zdař Bůh! Českoslovanská města, nedbajíce o čest a právo svého jazyka a blahobyť národa, pěkně dřímají!

---

*) Prostinké poň, poně, poněž u starých, co nyní plouhavé poně(vádž). Co je to vádž? To je klasičnost Koniašovců!